

elutasították. Lásd például Baja polgármesterének 56 szám/res. 1944. sz., május 24-én kelt beadványát a Bács-Kiskun Megyei Levéltárban, Kecskeméten. Lásd továbbá Székesfehérvár polgármesterének a helyi rendőrséghez 259 kt. 1944. sz. alatt, június 3-án intézett értesítését a székesfehérvári Fejér Megyei Levéltárban.

109. *Vádirat*, 3:556–557. o. Munkácsi, *Hogyan történt?*, 232. o.

110. A mentesített zsidók névsorait lásd a *MOL*, 17. tekercsén. Lásd még *Vádirat*, 3:110–111. o.

111. *Uo.*, 158–160. o.

112. A 2040/1944. sz. rendelet szövegét lásd *Budapesti Közlöny*, 189. sz. (1944. augusztus 22.) E rendelet hatálya nem terjedt ki külön vagy automatikusan a mentesített személyek közvetlen családtagjaira. Rájuk a 3670/1944. M. E. sz., október 11-i rendelet vonatkozott, mely négy nappal később, a Horthy-rezsim fennállásának utolsó napján lépett érvénybe. *Uo.*, 235. sz. (1944. október 15.)

113. *Vádirat*, 3:426–427. o.

114. Mester leghűségesebb munkatársai közé tartoztak a mentesítési ügyek minisztériumi kezelésében Csomor Gusztáv, Molnár András, Lőrinczy Szabolcs, Giday Endre és Simon László. Lévai, *Szürke könyv, i. m.*, 111. o.

115. Olyan akadémikusok és tudósok tartoztak közéjük, mint Goldzieher Károly, Oravecz Pál, Purjesz Béla, Riesz Frigyes és Rusznyák István. Az írók és művészek közt olyan jól ismert személyek akadtak, mint Boldizsár Iván, Heltai Jenő, Ligeti Ernő és Rózsashegyi Kálmán. Egyeseket, például Purjeszt és Rusznyákot Strasshofból hozták vissza Szegedről történt deportálásuk után. Másoknak, például Marót Károlynak és Rózsashegyinek azt is megengedték, hogy folytassák hivatásukat. További, 1944-ben mentesített művészek, írók és tudósok neveit lásd *uo.*, 108–109. o.

116. 1944. október 15-ig, amikor a Horthy-rezsimet megbuktatta a Szálasi-puccs, 6998 mentességi bizonyítványt adtak ki. Lévai, *Zsidósors Magyarországon*, 257. o.

117. Hannah Arendt: *Eichmann in Jerusalem*. Viking, New York, 1963, 117–118. o.

118. Lásd például Komoly kommentárját erről a kérdésről, *HfS*, 3:209., 212. o.

119. *Vádirat*, 3:563. o.

120. Ezeket a zsidókat emlékeztették rá, hogy a mentesítési rendszer nem hatálytalanította a harmadik zsidóellenes törvény előírásait és a vagyoni viszonyokra vonatkozó rendelkezéseket. *Magyarországi Zsidók Lapja*, 6, 36. sz. (1944. szeptember 7.), 2. o.

121. *Vádirat*, 3:490–491. o.

122. Lásd például Raffay Sándor püspök felhívását, melyet szeptember 8-án intézett Horthyhoz egy csoport kitért zsidó érdekében. *Uo.*, 527. o.

123. Lévai, *Zsidósors Magyarországon*, 256. o.

124. Herczeg Ferenc jobboldali nacionalista beállítottságú író közbenjárt kiadója, Farkas István, a Singer és Wolfner Kiadó tulajdonosa érdekében. Megdőbbenve halotta, amikor a német követségen közölték vele, megpróbálják visszazállítani, ha „Farkas úr még nem került a krematóriumba”. *Uo.*, 270–271. o.

125. *Uo.*, 257–258. o. Lásd még *RLB*, 207. dok. és *Vádirat*, 3:528. o.

126. Lévai, *Zsidósors Magyarországon*, 258. o.

127. 3780/1944. M. E. sz., 1944. október 25-i rendelet. *Budapesti Közlöny*, 247. sz. (1944. október 29.), 1. o.

128. Lévai, *Zsidósors Magyarországon*, 310., 332. o.

129. 577 600/1944. II. B. M. sz. rendelet a mentesítő okiratok megerősítése, il-